

มุสลิมในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี : ประสบการณ์จากลานเลวนาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอิสลาม-ยุโรป

อาริน สะอีดี¹

บดินทร์ เวลาเตะ²

ระหว่างวันที่ 15-30 สิงหาคม 2551 สถานทูต ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กรุงเทพฯ ในนามของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการต่างประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และผู้เขียนเป็นตัวแทนประเทศไทย เข้าร่วมประชุมสานเสวนาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอิสลาม-ยุโรป ณ กรุงบอนน์ และกรุงเบอร์ลิน การประชุมฯ ครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแทนจาก 10 ประเทศ เช่น อินโดนีเซีย อินเดีย ปากีสถาน ชูแดน เคนยา แทนซาเนีย อุซเบกิสถาน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่ทำงานด้านการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา สิทธิมนุษยชน ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม เพื่อจรรโลงสันติภาพ อีกทั้งเยี่ยมชมสถานศึกษา และสถานที่สำคัญของทั้งสองเมือง

มุสลิมและอิสลามศึกษาในประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีประชากรทั้งหมดประมาณ 82 ล้านคน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และมีจำนวนประชากรที่เป็นมุสลิมประมาณ 7.3 ล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นชนกลุ่ม

น้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นชาวเติร์ก ที่อพยพมาตั้งรกรากในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แรกเริ่มเดิมทีชาวเติร์กเดินทางเข้ามาในประเทศก็เพื่อขายแรงงาน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ชาติบ้านเมืองถูกพันธมิตร อันประกอบด้วยประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส ถล่มอย่างหนัก จนยับเยินทั่วทุกแห่ง การฟื้นฟูประเทศครั้งนั้นมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานในระดับต่างๆ อย่างมหาศาล จึงต้องเปิดประเทศรับแรงงานต่างด้าว อันเป็นจุดเริ่มต้นของการหลั่งไหลเข้ามาในประเทศของมุสลิมจากประเทศต่างๆ อาทิ ตุรกี อิหร่าน อินเดีย ปากีสถาน เป็นต้นที่น่าสนใจคือในกรุงเบอร์ลิน เมืองหลวงนั้น ในปัจจุบันมีประชากรมุสลิมถึง 30% เมื่อเราเดินไปบนถนนในกรุงบอนน์ (เมืองหลวงเก่าของประเทศ) โคโลญน์ (เมืองสำคัญตามประวัติศาสตร์) และกรุงเบอร์ลิน (เมืองหลวงปัจจุบัน) เราจะเห็นชาวมุสลิมเยอรมันอยู่โดยทั่วไป ซึ่งถ้าเป็นสตรี ก็จะสังเกตเห็นได้ง่ายจากการสวมใส่ผ้าคลุมผม (ฮิญาบ) ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมพิธีละหมาดวันศุกร์ที่กรุงบอนน์ ซึ่งผู้เข้าร่วมละหมาดส่วนใหญ่เป็นชาวเติร์ก ดังนั้นคุตบะห์ (การบรรยายธรรมก่อนการทำพิธีละหมาดวันศุกร์) จึงเป็นภาษาตุรกี แต่เมื่อไปละหมาด

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วันศุกร์ที่กรุงเบอร์ลิน ได้สัมผัสกับอีกบรรยากาศหนึ่งคือผู้ที่ร่วมละหมาดมาจากโลกอาหรับ คอติบ (คนที่แสดงปาฐกถาธรรมในวันศุกร์) จึงอ่านคุตบะห์เป็นภาษาอาหรับ โดยทั้งสองแห่งนี้มีผู้เข้าร่วมจำนวนกว่า 200 คน เราได้รับการต้อนรับอย่างดี และได้รับข้อมูลว่ามีจำนวนมัศยิดประมาณ 200 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และมีอีกหลายแห่งอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

ส่วนเรื่องอิสลามศึกษานั้น รัฐบาลประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้บรรจุวิชาอิสลามศึกษาในหลักสูตรระดับประถมศึกษา (Grundschule) และมัธยมศึกษา (Gymnasium) เป็นวิชาเลือกให้นักเรียนได้เลือกเรียน ซึ่งใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และไม่จำกัดเฉพาะที่นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเลือกเรียนได้เช่นกัน เราได้เห็นตำราเรียนอิสลามศึกษาเป็นภาษาเยอรมันจำนวนมากมาย ไม่เพียงมีตำราเรียนเท่านั้น ยังมีหนังสือต่าง ๆ ที่เป็นตำราเรียนในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมอิสลามเป็นจำนวนมากสำหรับเนื้อหาในตำราเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องอิสลามขั้นพื้นฐาน หลักการใช้ชีวิตประจำวันของมุสลิมโดยทั่วไป เช่น การละหมาด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นต้น มีวิธีการฝึกเขียนและอ่านภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาของอัลกุรอาน และนักเรียนสามารถใส่ผ้าคลุมฮิญาบในโรงเรียนได้

ในระหว่างที่เราไปสังเกตการเรียนการสอนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงบอนน์ มีกิจกรรมของโรงเรียนที่สร้างความสนใจให้กับเราทุกคนคือ ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งนี้มีสภานักเรียน (Student Parliament) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนนักเรียนจากทุกชั้นปีมาร่วมประชุมทุก ๆ สามสัปดาห์ โดยมีครูช่วยดูแลและให้คำปรึกษาในการประชุม นักเรียนจะเป็นผู้คิดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม ในระดับประถมศึกษาที่

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้เวลาเรียนน้อยกว่าในประเทศไทยเรา เพราะเรียนเพียงสี่ปีเท่านั้น ดังนั้นอายุของนักเรียนอยู่ระหว่าง 6-10 ปี ในระดับนี้เด็กนักเรียนเหล่านี้มีโอกาสได้ฝึกแสดงความคิดเห็น และประชุมปรึกษาหารือประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับตัวเขา เช่น วาระเรื่องความเรียบร้อยในการแต่งกาย นักเรียนสามารถสวมกางเกงยีนส์มาเรียนได้หรือไม่ การใช้ห้องน้ำระเบียบต่างๆ ในระหว่างรับประทานอาหารกลางวัน เป็นต้น กิจกรรมลักษณะนี้เป็นการปูพื้นฐานในเรื่องประชาธิปไตยและอื่นๆ ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการสอนนักเรียนให้รู้วิธีการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในห้องและโรงเรียน ให้รู้จักมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน และมีการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวนักเรียนด้วย

การเข้าร่วมการประชุมสานเสวนาในครั้งนี้ เรายังมีโอกาสรับรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เมื่อโลกนี้ถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายทุนนิยม นำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา และฝ่ายคอมมิวนิสต์ นำโดยประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซีย (ในอดีต) ซึ่งเราเรียกว่าสงครามเย็น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในฐานะประเทศแพ้สงคราม ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ เยอรมันตะวันออก และเยอรมันตะวันตก มีการสร้างกำแพงล้อมรอบกรุงเบอร์ลินตะวันตก เมื่อโซเวียตรัสเซียล่มสลาย ทั้งสองส่วนก็สามารถรวมตัวกลับมาเป็นประเทศเยอรมันเดียว และกำแพงกรุงเบอร์ลินก็ถูกทำลายลงในปี ค.ศ.1998 และจากจุดนี้เป็นสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดของสงครามเย็น ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสไปสัมผัสซากกำแพงกรุงเบอร์ลินที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งทางการจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกได้มาสัมผัส

กำแพงประวัติศาสตร์นี้ ปัจจุบัน ร่องรอยของความเสียหายอันเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แทบไม่มีเหลือให้เห็นอีกแล้ว

อาจกล่าวได้ว่าการประชุมสานเสวนา แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอิสลาม-ยุโรปครั้งนี้เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ เป็นการประชุมฯ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นมุสลิมจากประเทศต่างๆ 10 กว่าประเทศได้มาแลกเปลี่ยนทรรศนะความคิดเห็น และประสบการณ์

ผู้เขียนกับผู้เข้าร่วมสานเสวนาฯ

ที่เกี่ยวกับสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ในต่างประเทศ อีกทั้งได้รู้จักและเข้าใจวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชาวเยอรมัน นับว่าโครงการนี้มีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในโลก

มัสยิดหนึ่งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กำแพงเบอร์ลิน

เด็กนักเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเบอร์ลิน